

Wouter Kusters, 24 november 2022

De Hond in het Vliegtuig

Ooit, lang geleden was er geen vuiltje aan de lucht.

Daarom vloog ons soort mensen toen minimaal één keer per jaar, en vaak wel meer. Naar verre oorden voor verdiende, avontuurlijke vakanties, of voor academisch belangrijk werk onder professoren. Of even snel tussendoor, om boodschappen te doen in Barcelona of Milaan. Gewoon, omdat het kon.

Ikzelf zat in die vette jaren gemiddeld ook wel één keer per jaar in het vliegtuig, maar dat werd langzaam minder en sinds 2011 is het er niet meer van gekomen. Er waren geen aanleidingen meer om het vliegtuig te pakken, geen uitnodigingen of verlokkingen, en ik bleef als vanzelf wat dichterbij huis.

Na 2011 vond ons soort mensen vliegtrips langzaam steeds problematischer en het vliegen kreeg een sterkere morele lading. In de afgelopen tien jaar werd ik ook steeds bewuster van de gevaren van klimaatverandering, en mijn enigszins toevallige vermindering van vliegtuiggebruik kon ik nu inpassen in de nieuwe antivliegtuigtrend. Ik kon mijn thuisblijven afficheren als ferm statement tegen de fossiele industrie. Weliswaar reed ik niet zelf op de fiets rondjes op Schiphol, maar toch deed ik zo als een passieve extinctierebel een duit in het klimaatzakje. Ik vloog niet meer, en met dat gegeven kon ik ook anderen naar beneden halen. Tot zover mijn aanvankelijke, passief-comfortabele standpunt over vliegen met vliegtuigen.

Maar toen.

In mei van dit jaar kreeg ik een aanbod dat ik niet kon weigeren uit het Westen van de Verenigde Staten. Bestaande uit een gratis vliegtrips naar Los Angeles, plus gratis vervoer naar een weelderig vakantieoord aan de Californische kust, om daar een week lang gewichtige gesprekken te voeren met interessante deskundigen. Vliegaanbiedingen van eerder had ik eenvoudig kunnen weigeren door met de trein te gaan, of door niet te gaan omdat het om saaie bestemmingen ging. Maar Californië was anders.

Wat moest ik nou? Zo een aanbod krijg je maar één keer. En dan ook nog van zo een geleerde prominent uit Californië. Een week lang genieten van het uitzicht over de Stille Oceaan aan de Californische westkust, en ondertussen belangrijke gesprekken voeren over *Gott und die Welt*. Beter kan toch niet? Dan ga je toch niet de moraalridder uithangen en de klimaatkaart trekken? Kortom, ik mailde dat ik zou komen, maar vertelde er wel bij dat ik het lastig vond gezien de toestand van het klimaat.

Nadat ik dat had gemaaild kwam ik in een maalstroom van gedachten terecht, van het soort dat u allen wel kent op een of andere manier. Piekeren, tobben of dubben noemen ze dat. Of deftiger gesproken: ethische zelfreflectie, of moreel waardenonderzoek. Hoe vertel ik het aan anderen dat ik met het vliegtuig ga? Ik had me steeds zo tegen vliegen uitgesproken, en een paar maanden later zou ook mijn nieuwe boek over klimaatzorgen gepubliceerd

worden. Dan kan ik het toch niet maken om nu de halve wereld over te vliegen voor mijn eigen pleziertjes? Hoe kan ik dit voor mezelf en anderen verantwoorden?

Maar aan de andere kant, wat maakt dat nou allemaal uit? Net alsof het lot van het klimaat en de wereld afhangt van die ene keer vliegen? Ik mag ook wel eens wat, ik doe alles al zo keurig en braaf volgens de groene moraal. En onze klimaatminister en vele klimaat- en andere geleerde wetenschappers vliegen toch ook van hot naar her, net als sowieso nog steeds het leeuwedeel van ons soort mensen? Trouwens, net alsof ook maar iemand werkelijk uit vrije wil ooit iets belangrijks heeft opgegeven voor vage gekunstelde abstracties als wereldwijde CO2-uitstoot. Zolang er geen consequente in de wet vastgelegde verboden en geboden zijn, zal niemand echt iets van alle huidige comfort en welvaart opgeven voor een denkbeeldige, verre toekomst; voor mensen ver weg in arme landen; of voor mensen die nog niet geboren zijn. Kijk maar naar de energielasten. Pas nu, nu het geld kost, gaan mensen de thermostaat laag zetten. Laten we niet het heilige boontje uithangen, en gewoon toegeven wat de eerste universele biologisch-existentiele hoofdwet is, die in de woorden van Berthold Brecht luidt: *Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral.*

Dit soort overwegingen kwamen in een extra versnelling terecht toen ik hoorde dat kennissen van ons een week op vakantie zouden gaan naar Bonaire. En omdat hun twee grote honden heel eenzaam zouden zijn als ze thuis zouden blijven, zouden ze die ook meenemen.

De hond in het vliegtuig.

Voor mij is dat een verbijsterend beeld, dat wanhoop, cynisme en waanzin oproept én uitdrukt. Maar waarom ook niet? Die honden hadden het ook zwaar gehad tijdens corona, die mochten toch ook wel weer wat? Bovendien, wat zou dat voor raar antropocentrisch standpunt zijn dat honden niet in een vliegtuig zouden mogen, en mensen wel? En omgekeerd, mogen die honden wel vliegen, en ik soms niet? Is mijn levensvorm dan minder waard dan die van een hond?

Mijn bedenkingen en overwegingen kabbelden zo nog een poosje door. Een belangrijke gedachtegang was hierin ook hoe ik deze individuele beslommingen aan een volgende generatie zou kunnen verkopen. Als ik wel zou vliegen, zou mijn boodschap eigenlijk zijn: *Ja kinderen, wij ouders van nu, wij boomers en zoomers, wij hebben recht op een vliegreis naar ver weg, want wij zijn eraan gewend om dat te kunnen en te mogen. En de volgende generaties, ja, jammer dan, het CO2-budget hebben wij al opgemaakt voor heel belangrijke zaken, dus jullie gaan maar lopen, zoek het zelf maar uit.*

Daarom, hoewel ik nog steeds het gevoel hield dat ik een interessante en mooie ervaring zou gaan mislopen, en hoewel het in het licht van de globaliteit en de eeuwigheid het allemaal niets uitmaakt, besloot ik uiteindelijk toch maar niet te gaan.

Maar hiermee is de kous nog niet helemaal af. Over een paar minuten zijn jullie uitgenodigd om over dit soort dilemma's door te praten hier aan de klimaattafels, maar ik wil nog een paar bedenkingen melden:

Allereerst word je door *niet* te vliegen *niet* een beter mens. Natuurlijk zijn alle complimenten welkom voor een dergelijke verzetsdaad, maar het ontvangen van complimenten voelt een beetje ongepast, alsof het om iets uitzonderlijks gaat. Daarbij, als je bij jezelf bespeurt dat je niet vliegt om op die manier complimenten van anderen te krijgen, voelt je keuze onoprecht. Want je doet het voor het klimaat, en niet om door anderen bewonderd te worden. Dan zou het alleen maar een navelstaarderige actie zijn waarbij je je meer zorgen maakt om je zelfbeeld dan om de werkelijkheid. Daarbij zijn de complimenten ook niet terecht. Het nalaten van iets dat moreel verwerpelijk is, verdient geen complimenten, maar eerder stilzwijgende navolging.

Maar hier wringt ook weer een beetje de schoen. Door aangename gratis snoepreisjes te weigeren worden de snoepreisjes van anderen des te meer een doorn in het oog. Door jezelf klimaatvijandige pleziertjes te ontzeggen, voel je ook meer wrevel en irritatie als anderen dat wel doen. De kans is dat je dan een zeurkous, een zuurpruim of een moraalridder wordt.

Maar misschien moeten we elkaar ook wel aanspreken op laakbaar gedrag, hoe zuur dat ook is. Alleen, hoe doe je dat? En hoe handel en denk je zelf over al dit soort zaken? Dat is verder aan jullie om door te praten aan de klimaattafels.